

POSTANOWIENIE

Dnia 12 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku E. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w P.
o ponowne ustalenie prawa do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 września 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczyni od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 lipca 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz R. Ł. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych), powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...), sygn. akt III AUa (...), oddalił apelację E. G. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt VIII U (...), oddalającego jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziału w P. z dnia 20 stycznia 2017 r. odmawiającej jej prawa do renty rodzinnej po zmarłym Z. G. .

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się, reprezentowana przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu, zaskarżyła w całości. Zarzucono rażące

naruszenie prawa materialnego, to jest: (-) art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), polegające na jego błędnej wykładni przez przyjęcie, że w związku z tym, iż odwołująca się nie przedłożyła nowych dokumentów, nie zachodzą przesłanki uzasadniające wznowienie postępowania w tej sprawie; (-) art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego przez przyjęcie, że obowiązek alimentacyjny określony na podstawie tego przepisu nie stanowi podstawy do wypłaty renty rodzinnej po śmierci zobowiązanego do alimentacji na podstawie art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; (-) art. 70 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych polegające na jego błędnej wykładni; (-) art. 32 ust. 1 w związku z art. 67 ust. 1 i art. 2 oraz art. 32 ust. 2 Konstytucji przez uznanie, że prawo do alimentów od byłego małżonka jest uzależnione od wydania stosownego orzeczenia sądowego lub zawarcia ugody sądowej, w sytuacji gdy taki obowiązek może być wykonany w sposób dowolny, tj. także dobrowolnie. Ponadto, zarzucono naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 385 k.p.c. przez jego zastosowanie i oddalenie apelacji, pomimo jej zasadności.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca wskazała na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, a dotyczących: (-) konieczności ustalenia charakteru obowiązku alimentacyjnego określonego w art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, to jest czy może on stanowić podstawę do przyznania renty rodzinnej po zmarłym rozwiedzionym małżonku na podstawie art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; (-) zasadności uznania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r., SK 61/13, o niezgodności art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową, z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jako nowej okoliczności uzasadniającej ponowienie wniosku o przyznanie renty rodzinnej po zmarłym rozwiedzionym małżonku, wskazanej w art. 114 ustawy

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji, gdy skarżąca nie przedstawiła żadnych nowych dokumentów czy też okoliczności.

Pełnomocnik skarżącej, po złożeniu skargi kasacyjnej, w piśmie z dnia 28 maja 2019 r., wniósł o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, oświadczając, że koszty te nie zostały opłacone w całości ani w części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadniła występowaniem w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. (występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego) wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 października 2015 r., II PK 61/15, LEX nr 1968444, oraz powołane tam orzeczenia). Należy podkreślić, że zagadnienie prawne powinno zostać sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń; nie można bowiem rozpatrywać kwestii prawnej oderwanej od wyjaśnionego w sprawie stanu faktycznego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; postanowienie Sądu Najwyższego z 3 listopada 2010 r., II UK 56/10, LEX nr 1607502). Istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie stanowi problem prawny, którego wyjaśnienie nie miałoby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16,

poz. 243; postanowienie Sądu Najwyższego z 19 września 2013 r., I PK 98/13, LEX nr 1555051).

Skarżąca nie wskazała istotnych zagadnień prawnych uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Uwzględniając podstawę faktyczną i prawną zaskarżonego wyroku, rozstrzygnięcie kwestii wskazanych przez skarżącą nie miałyby wpływu na rozstrzygnięcie tej sprawy.

Jeżeli chodzi o pierwszą kwestię wskazaną we wniosku, w przypadku wystąpienia zainteresowanego z wnioskiem w trybie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, należy w pierwszej kolejności zbadać przesłanki dopuszczalności złożenia takiego wniosku i w razie stwierdzenia ich braku, organ rentowy powinien odmówić ponownego ustalenia prawa do świadczenia. Organ rentowy może jednak wydać decyzję o wznowieniu postępowania, gdy istnieją ku temu ustawowe przesłanki, i ponownej odmowie dochodzonego przez wnioskodawcę świadczenia, jeśli nowe okoliczności lub dowody nie pozwalają na stwierdzenie powstania po stronie zainteresowanego prawa do tego świadczenia. Rozpoznając odwołanie od decyzji o odmowie ponownego ustalenia prawa do świadczenia (jak w niniejszej sprawie), sąd powinien zatem skontrolować w pierwszej kolejności dopuszczalność przedmiotowego wniosku w świetle art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stwierdzenie, że ubezpieczony nie przywołał nowych okoliczności lub nie złożył nowych dowodów w rozumieniu powyższego przepisu oznacza konieczność oddalenia odwołania, bez badania materialnoprawnych przesłanek prawa do świadczenia (w tej sprawie przesłanek z 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Zbędne zatem był odnoszenie się Sądu Apelacyjnego do kwestii związanych z niezakwalifikowaniem obowiązku alimentacyjnego wynikającego z art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (dalej k.r.o.) jako przesłanki z art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jeśli wcześniej stwierdził, że do wniosku o rentę rodzinną (będącym w istocie wnioskiem o ponowne ustalenie prawa do renty rodzinnej) inicjującego zaskarżoną decyzję nie dołączono żadnych nowych dowodów, powołując dokumentację już wcześniej składaną przed organem rentowym. W konsekwencji nie występuje w sprawie

konieczność ustalenia charakteru obowiązku alimentacyjnego określonego w art. 27 k.r.o., to jest, czy może on stanowić podstawę do przyznania renty rodzinnej po zmarłym rozwiedzionym małżonku. Dodać też trzeba, że art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie jest przepisem określającym materialnoprawne przesłanki prawa do renty rodzinnej, a jedynie przepisem pozwalającym na swoiste wznowienie postępowania. Jak wskazano wyżej, dopiero po wznowieniu postępowania następuje etap ponownego badania przesłanek prawa do świadczenia.

Z analogicznych względów nie ma także znaczenia w niniejszym postępowaniu orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r., sygn. akt SK 61/13, o niezgodności art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej uzależnia od wymogu posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony, ustalonych wyłącznie wyrokiem lub ugodą sądową. Należy zwrócić uwagę, że skarżąca rozstrzygniętą wyrokiem Trybunału kwestię odnosi do sytuacji, gdy małżonek rozwiedziony pomimo orzeczenia rozvodu w dalszym ciągu przyczynia się do zaspokajania potrzeb rodziny. Na taką jednak okoliczność nie powoływała się skarżąca ani w odwołaniu, ani w postępowaniu sądowym, a jedynie przedstawiała swoje stanowisko (takie samo jak we wcześniejszych sprawach), że zostały przyznane na jej rzecz alimenty od byłego męża, przy czym utożsamiała to z zasądzeniem wyrokiem Sądu Rejonowego w P. z dnia 28 czerwca 1993 r., kwoty 7.000,00 zł tytułem zaspokajania potrzeb rodzin w oparciu o art. 27 k.r.o. w trakcie trwania małżeństwa (rozwód orzeczono w 1997 r.). Tym samym, rozstrzygnięcie drugiego ze wskazanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania problemów prawnych, uwzględniając podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku, nie stanowi istotnego zagadnienia prawnego w tej sprawie. Inaczej rzecz ujmując, skarżąca wnosi o rozstrzygnięcie, czy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 maja 2014 r., SK 61/13, stanowi „nową okoliczność uzasadniającą ponowienie wniosku o przyznanie renty rodzinnej po zmarłym rozwiedzionym małżonku”, mimo że nie odnosi się ono do sytuacji prawnej i faktycznej skarżącej, która nie wskazywała, że po orzeczeniu rozvodu otrzymywała w drodze zgodnego

porozumienia stron alimenty od byłego małżonka w ramach realizacji ciążącego na nim ustawowo obowiązku alimentacyjnego.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.

Uwzględniając wniosek pełnomocnika skarżącego o zasądzenie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, o kosztach tych orzeczono na podstawie art. 22³ ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2115, ze zm.), § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 15 ust. 2, oraz § 4 ust. 1, 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68), oraz art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.